

The Little Prince :

Books Collection and Cross-Cultural Dialogue

เจ้าชายน้อย : หนังสือ การสะสม และการสนทนา ข้ามวัฒนธรรม

เรื่อง :
สิดแดน
วิสุทธลักษณ์

ภาพวาดเจ้าชายน้อยในร่างแรกๆ ของแซ็งแต็กซูว์เปรี

๗๗ ปี หนังสือ เจ้าชายน้อย

หนังสือ *เจ้าชายน้อย* มีความเป็นมาค่อนข้างประหลาด เขียนขึ้นและจัดพิมพ์ครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยสำนักพิมพ์เรย์นัลแอนด์ฮิทช์ค็อก (Reynal & Hitchcock) ในขณะที่ผู้เขียนคือ อ็องตวน เดอ แซ็งแต็กซูว์เปรี (Antoine de Saint-Exupéry) อยู่ระหว่างการลี้ภัยที่นครนิวยอร์ก เนื่องจากเวลานั้นประเทศฝรั่งเศสถูกกองทัพนาซีเยอรมันยึดครอง

The Little Prince ฉบับภาษาอังกฤษ ปรากฏสู่สายตาผู้อ่านในวันที่ ๖ เมษายน ๒๔๘๖ จากนั้นเพียงไม่กี่วัน ทางสำนักพิมพ์ออกฉบับภาษาฝรั่งเศส (*Le Petit Prince*) ติดตามมาในจำนวนพิมพ์จำกัด (limited edition)

กว่าที่ *เจ้าชายน้อย* ภาษาฝรั่งเศสจะได้จัดพิมพ์ขึ้นในประเทศฝรั่งเศสเอง โดยสำนักพิมพ์กาสิมาร์ (Gallimard) ก็อีก ๓ ปีต่อมา (เมษายน ๒๔๘๙) ซึ่งตอนนั้นผู้เขียนเสียชีวิตแล้ว และนับเป็นการตีพิมพ์ในช่วงที่ฝรั่งเศสเป็นอิสระจากการยึดครองของเยอรมนีไม่นาน

ที่น่าสนใจก็คือ ภาพประกอบในฉบับที่พิมพ์ในฝรั่งเศสแตกต่างจากฉบับที่พิมพ์ในอเมริกาหลายแห่ง เนื่องจากใช้วิธีคัดลอกภาพจากฉบับภาษาอังกฤษแล้ว ตกแต่งหรือวาดลายเส้นเพิ่มเติม เช่น กลีบดอกไม้อาจไม่ตรงกัน รากต้นบาบับ (baobab) มีรายละเอียดน้อยกว่า ชุดคลุมไหล่ของเจ้าชายน้อยก็เปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีฟ้า ดวงดาวที่นักดาราศาสตร์ดูก็ส่องกลิ้งมองเห็นนั้นก็หายไป นอกจากนั้นหมายเลขของดาวที่ดาวของเจ้าชายน้อยกลายเป็น ๔๓ ครั้ง แทนที่จะเป็น ๔๔ ครั้ง

กว่าที่ประเทศฝรั่งเศสจะได้จัดพิมพ์ *เจ้าชายน้อย* ในรูปแบบต้นฉบับเดิมทั้งเรื่องและรูปก็ต้องรอคอยจนกระทั่งอีก ๕๘ ปีต่อมา

นับตั้งแต่การตีพิมพ์ครั้งแรกที่นิวยอร์กแล้ว ที่ *เจ้าชายน้อย* ไม่ได้รับความเห็นพ้องต้องกันในบรรดานักอ่านว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็ก หรือเป็นหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ที่แฝงปรัชญาชีวิตกันแน่ บ้างว่าชวนให้นึกถึงงานวรรณกรรมเทพนิยายของ อັນส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน และบ้างก็ว่าละม้ายคล้ายงานปรัชญา

ของมงแต็สกีเยอ นักวิจารณ์วรรณกรรมฝรั่งเศส เช่น แลร์แมน เบร และ มากาเร็ต ไกตัน ให้ความเห็นว่า

“น่าเสียดายว่า *Le Petit Prince* แผงไปด้วยความเศร้าที่เต็มไปด้วยความอ้างว้างและความผิดหวังชนิดที่ไม่มีเด็กคนใดจะเข้าใจได้ ทำให้เสน่ห์ของเรื่องนี้ลดลงไป แม้จะมีการโจมตีมนุษย์ที่เรียกว่า ‘ผู้ใหญ่’ โดยทั่วไปหลายต่อหลายครั้ง แต่ก็ไม่ช่วยให้ความเศร้าของสาส์นที่ผู้แต่งเสนอต่อผู้อ่านลดลงไปเท่าใดนัก การที่เอาโลกของเด็กมาทำให้ซับซ้อนเช่นนี้ ดูจะให้ความรู้สึกที่น่าอึดอัดอยู่ไม่น้อย”

ยังมีบุคคลอีกมากที่ชื่นชอบ *เจ้าชายน้อย* เจมส์ ดิน นักแสดงชาวอเมริกัน ผู้เสียชีวิตเมื่ออายุ ๒๔ ปี ในขณะที่กำลังมีชื่อเสียงอย่างยิ่งที่สุด หลงใหลหนังสือเล่มนี้มาก ขณะเดียวกัน มาร์ติน ไฮเด็กเกอร์ นักปรัชญาชาวเยอรมนี เขียนคำนิยมในฉบับภาษาเยอรมันปี ๒๕๙๒ ว่า “เป็นผลงานชิ้นสำคัญที่สุดแห่งศตวรรษของฝรั่งเศส”

กล่าวกันอีกว่า *เจ้าชายน้อย* น่าจะเป็นวรรณกรรมที่ผู้อ่านขีดเส้นได้ข้อความประทับใจไว้มากที่สุดเล่มหนึ่ง ภาพเจ้าชายน้อยเดินอยู่เพียงเดียวดายบนดวงดาวของเขาเป็นความเปลี่ยวเหงาที่คนมักนึกถึง

เจ้าชายน้อย จัดเป็น iconotext หรือหนังสือที่มีทั้งข้อความและภาพ ภาพสร้างความชัดเจนให้ข้อความ การอ่านเพื่อความเข้าใจตัวบทจึงไม่อาจแยกออกจากภาพได้ นับเป็นหนังสือขายดีที่สุดในโลกเป็นลำดับที่ ๔

รองจากคัมภีร์ไบเบิล (*The Bible*) *ทุน* (*Das Kapital/Capital* ของ คาร์ล มาร์กซ) และ *แฮร์รี่ พอตเตอร์* (*Harry Potter*)

หากนับถึงเวลานี้ *เจ้าชายน้อย* แปลเป็นภาษาต่างๆ ไม่ต่ำกว่า ๓๔๐ ภาษา ๖๒ ประเทศ ถือเป็นหนังสือที่มีผู้แปลเป็นภาษาอื่นๆ มากที่สุดในโลกรองจากคัมภีร์ไบเบิล โดยมีฉบับแปลทั้งในภาษาหลักของโลก ภาษาท้องถิ่นต่าง ๆ ภาษาที่เสี่ยงต่อการสูญไป (เช่นภาษาอาราเนสในหุบเขาอาร์นแห่งกาตาโลเนีย ที่มีผู้พูดอยู่เพียง ๒,๐๐๐ คน) ภาษาที่ตายแล้ว (เช่นภาษาอียิปต์โบราณ) หรือภาษาที่คิดขึ้นใหม่ (เช่นภาษาออบเบชในภาพยนตร์*สตาร์วอร์ส*) รวมถึงแปลเป็นอักษรเบรลล์และรหัสมอร์ส (ภาษาฝรั่งเศส)

ในภาษาไทย *เจ้าชายน้อย* แปลครั้งแรกปี ๒๕๑๒ โดย อำพรณ โอตระกูล จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ในหมวดหนังสือสำหรับเยาวชน หลังจากนั้นมีการแปลใหม่อีกอย่างน้อยสี่สำนวน คือสำนวนของ สมศักดิ์ ธนาสุภาวัฒน์ (๒๕๒๔) อริยาไพฑูรย์ (๒๕๓๓) สมบัติ เครือทอง (๒๕๓๕) “พงาพันธุ์” (๒๕๔๐) และ “แสงอรุณ” ซึ่งใช้ชื่อเล่มว่า *เจ้าชายน้อยจากโลกใบจิ๋ว* (ไม่ทราบปีพิมพ์)

Le Petit Prince ยังเป็นหนังสือเพียงเล่มเดียวที่ฟิลิป แปรัง นักบินอวกาศชาวฝรั่งเศส นำติดตัวไปอ่านด้วยขณะเดินทางไปปฏิบัติภารกิจที่สถานีอวกาศระหว่างประเทศ เมื่อปี ๒๕๔๕

๑๒๐ ปี อ็องตวน เดอ แซ็งแต็กซูว์เปรี

กลางกรุงปารีสมีมหาวิหารป็องเต-อง (Panthéon) อันหมายถึง “วิหารแห่งเทพเจ้า” พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๕ ให้สร้างขึ้น (แล้วเสร็จปี ๒๓๐๗) ตั้งใจอุทิศเป็นโบสถ์แห่งนักบุญประจำกรุงปารีส ภายหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส สภาร่างรัฐธรรมนูญมีดำริให้เปลี่ยนเป็น “วิหารแห่งชาติ” สำหรับฝังร่างบุคคลสำคัญ เช่น วอลแตร์, รูโซ, วิกตอร์ อูว์โก กับ มารี และ ปียแยร์ กูว์รี นักวิทยาศาสตร์คนสำคัญของฝรั่งเศส

ที่หน้าบันของมหาวิหารจารึกข้อความไว้อย่างยิ่งใหญ่และภาคภูมิใจว่า “Aux grands hommes la patrie reconnaissante” (แต่ท่านผู้ยิ่งใหญ่ ชาติเราขอรำลึกพระคุณ)

ที่ผนังภายในด้านหนึ่ง ปรากฏถ้อยคำจารึกหกบรรทัด เพื่อยกย่องเกียรติคุณของบุคคลผู้หนึ่งซึ่งไม่มีแม้ร่างฝังไว้ยังสถานที่แห่งนี้ ข้อความนั้นพิมพ์ด้วยอักษรโรมันตัวใหญ่เขียนไว้ว่า

A LA MEMOIRE DE
ANTOINE DE SAINT EXUPERY

POETE ROMANCIER AVIATEUR
DISPARU AU COURS D'UNE MISSION
DE RECONNAISSANCE AERIEENNE
LE 31 JUILLET 1944
●
เพื่อรำลึกถึง
อ็องตวน เดอ แซ็งแต็กซูว์เปรี

กวี นักเขียน นักบิน
ผู้สูญหายไป
ขณะลาดตระเวนทางอากาศ
ในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๔

อ็องตวน เดอ แซ็งแต็กซูว์เปรี เกิดที่เมืองลียง ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๔๔๓ พ่อเสียชีวิตตั้งแต่เมื่อเขาอายุได้ ๔ ขวบ ในวัยเด็กเขาสนใจอ่านหนังสือ วาดรูป และแต่งบทละครให้พี่น้องที่มีด้วยกันทั้งหมดห้าคนได้ร่วมแสดง เขาสนใจและจินตนาการถึงจักรกลที่สามารถบินได้เหมือนนก และมีโอกาสขึ้นเครื่องบินเป็นครั้งแรกเมื่ออายุ ๑๒ ปี เขากล่าวไว้ครั้งหนึ่งว่า

“การเติบโตช่างเป็นความผิดพลาด ผมมีความสุขมากในวัยเด็ก”

หลังจากที่พลาดจากการสอบเข้าเป็นทหารเรือ แซ็งแต็กซูว์เปรีเดินทางเข้ากรุงปารีสเพื่อเรียนต่อด้านสถาปัตยกรรมที่สถาบันศิลปะ (École des Beaux-Arts) ต่อมารับราชการทหารเป็นนักบินและฝึกหัดบินจนได้รับอนุญาตเป็นนักบินอาชีพ เริ่มทำงานเป็นนักบินในยุคแรกของการบุกเบิกการขนส่งทางอากาศ โดยเป็นนักบินประจำเส้นทางเมืองตูลูซ-คาซาบลังกา-ดาการ์ (Toulouse-Casablanca-Dakar) มีหน้าที่ช่วยเหลือนักบินที่ประสบปัญหาระหว่างการบินในแถบประเทศทางตะวันตกของทวีปแอฟริกาเหนือ ต่อมาถูกส่งไปเป็น

หัวหน้าหน่วยประจำสถานีที่แหลมจูบี (Cape Juby) ในเขตสหราชอาณาจักรของทวีปแอฟริกา มีหน้าที่ส่งวิทยุติดต่อ คอยให้อาณัติสัญญาณกับนักบิน จัดจุดพัสดุไปรษณีย์ และคอยออกช่วยเหลือคั่นหานักบินที่ประสบอุบัติเหตุ เขาจึงทำหน้าที่เป็นทั้งแพทย์และช่างซ่อมเครื่องบิน

การใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวท่ามกลางความเว้งว่างของทะเลทรายที่นานทีจะมีเพื่อนนักบินผ่านมาและผู้บังคับการบ้อมมาเยี่ยมเยียนเป็นครั้งคราว ประสบการณ์ช่วงนี้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือ *ไปรษณีย์ใต้* (Courrier Sud) พิมพ์ครั้งแรกในปี ๒๔๗๒

ต่อมาย้ายไปเป็นผู้จัดการบริษัทการบินไปรษณีย์ที่กรุงบัวโนสไอเรส ทวีปอเมริกาใต้ เพื่อบุกเบิกเส้นทางขนส่งไปรษณีย์ในเวลากลางคืนระหว่างบัวโนสไอเรสกับปุนตาอาเรนัส (ทางตอนใต้สุดของทวีปอเมริกาใต้) ประสบการณ์ครั้งนี้นำไปสู่การเขียนหนังสือ *เที่ยวบินกลางคืน* (Vol de Nuit) พิมพ์ปี ๒๔๗๔ ซึ่งเริ่มสร้างชื่อเสียงให้แซ็งแต็กซูว์เปรีในฐานะนักเขียน หนังสือ *แผ่นดินของเรา* (Terre des Hommes) ตีพิมพ์ในปี ๒๔๘๒ ได้รับรางวัลจากราชบัณฑิตยสภาฝรั่งเศสและมีชื่อเสียงแพร่หลายมากในสหรัฐอเมริกา (ในชื่อ *Wind, Sand and Stars*)

นับตั้งแต่เริ่มทำงาน แซ็งแต็กซูว์เปรีผ่านอาชีพที่หลากหลาย ตั้งแต่พนักงานปั๊มติ๊ก พนักงานขายรถบรรทุก นักข่าว ผู้สื่อข่าวสงคราม แต่อาชีพนักบินเป็นสิ่งที่เขาหลงใหลมากกว่าอย่างอื่น เขาประสบอุบัติเหตุจากการบินหลายครั้ง ครั้งหนึ่งในปี ๒๔๗๘ ระหว่างการทดลองบินระยะไกลจากปารีส-ไซ่ง่อน แต่เครื่องบินขัดข้องต้องร่อนลงกลางทะเลทรายรอยต่อของประเทศลิเบียกับอียิปต์ เขาต้องเดินฝ่าทะเลทรายอยู่นานหลายวันกว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากชาวเบดูอินพื้นเมือง

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เขาเข้าร่วมเป็นผู้สอนเกี่ยวกับเทคนิคการบิน แม้จะได้รับอนุญาตให้ออกบินได้อย่างจำกัด แต่ก็พยายามวิ่งเต้นจนได้บินร่วมกับหน่วยลาดตระเวน ประสบการณ์ช่วงนั้นได้กลายมาเป็นหนังสือ *นักบินยามสงคราม* (Pilote de Guerre ภาษาอังกฤษใช้ชื่อ *Flight to Arras*) ตีพิมพ์ปี ๒๔๘๕ กล่าวถึงความพยายามต่อต้านกองทัพอเยอรมันของ

ชาวฝรั่งเศสที่เมืองอาร์ต หนังสือเล่มนี้มีอิทธิพลต่อสาธารณชนอย่างมาก จึงถูกห้ามเผยแพร่ในฝรั่งเศสซึ่งขณะนั้นถูกยึดครองโดยกองทัพเยอรมัน

ความโด่งดังของหนังสือที่ว่าด้วยการต่อสู้อย่างกล้าหาญในยามสงครามครั้งนี้ ย่อมทำให้ผู้อ่านรู้สึกประหลาดใจและงุนงงกับหนังสือ *เจ้าชายน้อย* ซึ่งตีพิมพ์ในปีถัดมา ว่าช่างมีเนื้อหาแตกต่างมาก คุณจะเหมาะสำหรับเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ และก็มีน้อยคนที่จะแนะนำให้ผู้ใหญ่อ่านกัน

กล่าวกันว่าแซ็งแต็กซูว์เปรีเขียน *เจ้าชายน้อย* เพื่อ “คลายเครียด” ขณะลี้ภัยอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาตามคำแนะนำของบรรณาธิการสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นหนึ่งในเพื่อนสนิทเพียงไม่กี่คนของเขา (แต่ก็มีนักเขียนชีวประวัติอีกคนหนึ่งเสนอว่า แซ็งแต็กซูว์เปรีเริ่มเขียน *เจ้าชายน้อย* ตั้งแต่ก่อนลี้ภัยไปสหรัฐฯ) อาจเนื่องมาจากการมีเพื่อนอย่างจำกัด ความโดดเดี่ยวที่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ รวมถึงความขัดแย้งทางการเมืองภายในกลุ่มคนฝรั่งเศสที่ลี้ภัยในสหรัฐฯ แม้เขาจะปฏิเสธข้อเสนอดังตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีเปแต็ง ภายใต้การยึดครองของเยอรมนี แต่เขาก็ได้เข้าร่วมกับนายพลเดอโกลซึ่งดำเนินการต่อต้านเยอรมนีแต่อย่างใด และบ้างยังกล่าวหาว่า การเขียนหนังสือ *เจ้าชายน้อย* เป็นเสมือนการยืนยันว่าเขาเป็นผู้นิยมระบอบกษัตริย์

ในจดหมายที่เขียนถึงเพื่อนสนิท เขาแสดงความในใจไว้ครั้งหนึ่งว่า “ความผิดพลาดครั้งแรกของผมก็คือการใช้ชีวิตอยู่ที่นิวยอร์ก ในขณะที่ประชาชนคนอื่นต้องตายและเดินทางไปสู่ความตายในสงคราม”

เขาอุทิศหนังสือ *เจ้าชายน้อย* ให้แก่ เลอง แวร์ เพื่อนชาวยิวซึ่งประสบความทุกข์ยากในยามสงครามตามคำแนะนำของภรรยา กอนซูเอโล ซุนซิง (Consuelo Suncin) ผู้เป็นสตรีร่ายยาวเอลซัลวาดอร์ ที่แนะนำว่า การอุทิศหนังสือเล่มนี้ให้แก่เพื่อนชาวยิวจะทำให้กลุ่มการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลวีชี (Vichy) เลิกสงสัยเคลือบแคลงในตัวเขา ด้วยแสดงให้เห็นว่าเขาเห็นอกเห็นใจในชะตากรรมของชาวยิวที่ถูกเยอรมนีสังหาร

เลอง แวร์ (ค.ศ. ๑๘๗๘-๑๙๕๕)
นักเขียนและนักวิจารณ์ศิลปะ ผู้ไม่รู้ล่วงหน้าเลยว่า
เพื่อนสนิทเขียนคำอุทิศให้ใน *เจ้าชายน้อย*

แซ็งแต็กซูว์เปรีขณะเป็นหัวหน้าสถานีที่แหลมจูบี โมร็อกโก
(ผู้ชายสวมสเวตเตอร์กลางภาพ)

หนังสือ *เจ้าชายน้อย* เกี่ยวพันกับประสบการณ์ในช่วงวัยต่าง ๆ ของแซ็งแต็กซูว์เปรีอย่างแยกไม่ออก ทะเลทรายของแอฟริกาที่เขาคุ้นเคย อุบัติเหตุจากเครื่องบินตก หมายเลขเครื่องบิน B612 ที่เขาเคยขับ แอ่งน้ำที่บ้านในวัยเด็กที่เมืองลียง ภูเขาไฟปาตาโกเนียในชิลี-อาร์เจนตินา ดงต้นเบาบับในเมืองดาการ์ ประเทศเซเนกัล แม่นครนิวยอร์กจะไม่ได้รับการกล่าวถึงในหนังสือ (เพราะถูกตัดออกไปจากต้นฉบับในร่างแรก ๆ) แต่ประเทศสหรัฐฯ และฝรั่งเศสก็ได้รับการอ้างถึงในบทที่เกี่ยวกับการมองดูพระอาทิตย์ตก หรือสุนัขจิ้งจอก (Fennex fox) นั่นก็เคยเป็นสัตว์เลี้ยงของเขาเมื่อครั้งประจำอยู่แหลมจูบี

อ็องตวน เดอ แซ็งแต็กซูว์เปรี ชอบวาดรูปต่าง ๆ ลงในจดหมาย สมุดบันทึก กระดาษปูโต๊ะตามร้านอาหาร ในระยะแรกรูปเจ้าชายน้อยดูคล้ายตุ๊กตาหรือลูกนกพัฟฟิน บางทีเขาวาดรูปเจ้าชายน้อยแทนตัวเอง ครั้งหนึ่งเขาเขียนจดหมายถึงสุภาพสตรีคนหนึ่ง เริ่มต้นด้วยบทสนทนาเป็นรูปเจ้าชายน้อยถือดอกไม้ พร้อมคำพูดว่า “ขอโทษที่รบกวนคุณ ผมเพียงแค่อยากกล่าวคำสวัสดิ์เท่านั้น”

นักวิจารณ์หลายคนพยายามตีความและวิเคราะห์ความหมายของภาพและเรื่องราวเกี่ยวกับหนังสือ *เจ้าชายน้อย*

ในปี ๒๕๓๕ อ็อยเกิน เดรเวอร์มันน์ (Eugen Drewermann) นักจิตวิเคราะห์ชาวเยอรมัน ตีพิมพ์วิทยานิพนธ์เรื่อง “สิ่งสำคัญนั้นมีอาจมองเห็นได้ด้วยตา การตีความวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาเรื่อง *เจ้าชายน้อย*” เสนอว่า โลกมนุษย์ที่เจ้าชายน้อยพบเห็นเป็นโลกที่ไร้มนุษย์และเต็มไปด้วยความเศร้า ความสัมพันธ์ของเจ้าชายน้อยกับดอกกุหลาบนั้นมีใช้ความสัมพันธ์เชิงชู้สาว เจ้าชายน้อยมีแต่ความรู้สึกผิดต่อดอกกุหลาบที่เขาไม่ได้ดูแลเธออย่างเต็มที่ หากเกิดข้อขัดแย้ง เจ้าชายน้อยจะยอมรับว่าเขาเป็นฝ่ายผิดเสมอ เดรเวอร์มันน์กล่าวว่า มารดาของแซ็งแต็กซูว์เปรีมีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมของตัวละคร ภาพของงูกลืนช้างแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ของมารดาซึ่งกลืนบุตรของตนเอง เป็นพฤติกรรมที่ไม่ยอมให้บุตรเติบโตสู่วัยผู้ใหญ่ ส่วนภาพที่ดูภายนอกเหมือนรูปหมวกนั้น หมายถึงทารกในครรภ์ซึ่งได้รับการปกป้องทุกด้านจากแม่

หนึ่งปีก่อนการลาดตระเวนครั้งสุดท้าย แซ็งแต็กซูว์เปรีเขียนจดหมายฉบับหนึ่งถึงมารดา ความตอนหนึ่งว่า

“ผมหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้กลับมาอยู่ในอ้อมกอดของคุณแม่ ช้าง ๆ เตาผิงที่บ้านคุณแม่ในเวลาอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า...ผมอยากคุยกับคุณแม่โดยที่ผมจะขัดแย้งให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้...ผมจะเชื่อฟังคุณแม่

คุณแม่เป็นผู้ที่มีเหตุผลถูกต้องเสมอในทุก ๆ เรื่องของชีวิต”

ผู้แปลท่านหนึ่ง (อำพรณ โอตระกูล) ตั้งข้อสังเกตว่า “ภาพของเด็กผู้ชายผู้มีใบหน้าอันอ่อนโยนบริสุทธิ์ ยิ้มเศร้า ๆ มีผ้าพันคอปลิวไสวตามสายลม ยืนอยู่โดดเดี่ยวท่ามกลางท้องฟ้าอันกว้างกว้างไกล ชวนให้นึกถึงความรู้สึกรันทดของผู้วาดแฝงอยู่ อาจเป็นได้ว่าผู้วาดฝันหาบุตรซึ่งตนเองไม่มี หรือไม่ก็ปรารถนาที่จะให้วัยเด็กของตนเองนั้นอยู่ชั่ววันจันทร์”

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๔๘๗ เวลา ๐๘.๓๕ น. แซ็งแต็กซูว์เปรีขับเครื่องบินออกจากฐานปฏิบัติการที่เกาะคอร์ซิกาในอิตาลี เพื่อลาดตระเวนทางตอนใต้ของฝรั่งเศส โดยมีเชื้อเพลิงสำหรับการบิน ๖ ชั่วโมง เมื่อเวลา ๑๔.๓๐ น. มีรายงานยืนยันว่าเครื่องบินสูญหายไป

อีก ๒๕ วันหลังจากนั้น กรุงปารีสได้รับอิสรภาพ ในปี ๒๕๔๑ ชาวประมงพบสร้อยข้อมือของแซ็งแต็กซูว์เปรีติดมากับอวนนอกชายฝั่งเมืองมาร์แซย์ ต่อมาปี ๒๕๔๗ รัฐบาลฝรั่งเศสยืนยันว่าพบซากเครื่องบินลำเดียวกับที่แซ็งแต็กซูว์เปรีออกลาดตระเวนเป็นครั้งสุดท้ายบริเวณเกาะทางตอนใต้ของเมืองมาร์แซย์ ส่วนคำกล่าวอ้างในปี ๒๕๕๑ ของอดีตทหารเยอรมันว่าเป็นผู้ยิงเครื่องบินลำดังกล่าวตกนั้นยังไม่มีหลักฐานใด ๆ ยืนยัน

เหตุการณ์ในฉากสุดท้ายของเจ้าชายน้อยและผู้ประพันธ์นั้นมีความคล้ายกันอย่างน่าประหลาด เจ้าชายน้อยกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“เธอเข้าใจไหม มันไกลเกินไป เธอไม่สามารถแบกร่างที่หนักนี้ไปด้วยได้ มันหนักเกินไป

“มันก็เหมือนเปลือกควาบก่ำ ๆ ที่เราทิ้ง ไม่ใช่เรื่องน่าเศร้าเลยสำหรับการทิ้งควาบก่ำ ๆ นี้”

มีแสงแวบสะท้อนสีเหลือง ๆ ใกล้เคียงเท้าของเขา เขายืนนิ่งอยู่ครู่หนึ่ง เขาไม่ร้องเลย แล้วค่อย ๆ ล้มลงเหมือนต้นไม้ล้ม โดยไม่ได้ก่อเสียงแม้แต่เล็กน้อย

๑๐๐ ปี การค้นพบดาวหมายเลข B 612

“ผมมีเหตุผลที่น่าเชื่อว่าดาวดวงที่เจ้าชายน้อยจากมาคือดาวดวงที่ บี ๖๑๒ ดาวดวงนี้นักดาราศาสตร์ชาวตุรกีสองกล้งพบเป็นครั้งแรกเมื่อปี ๒๔๕๒ เขาได้เสนอการค้นพบนี้แก่มหาดาราศาสตร์ระหว่างชาติ แต่ไม่มีใครเชื่อเขา เนื่องจากการแต่งกายของเขาแปลกเกินไป พวกผู้ใหญ่ก็เป็นแบบนี้แหละ เคราะห์ดีสำหรับดาวดวงนี้ เพราะต่อมานักเผด็จการตุรกีได้บังคับให้

เหรียญบรอนซ์ผลิตเป็นที่ระลึกถึงแซ็งแต็กซูว์เปรี มีเจ้าชายน้อยยืนบนบ่าเครื่องบินสามรุ่นที่เขาเคยขับ P-38, Breguet 14 และ Caudron Simoun

ประชาชนแต่งกายตามแบบยุโรป ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะมีโทษถึงประหารชีวิต นักดาราศาสตร์ผู้นี้ได้เสนอการค้นพบของเขาอีกครั้งในปี ๒๔๖๓ โดยแต่งตัวอย่างสง่างามแบบชาวยุโรป และคราวนี้ทุกคนก็เชื่อเขา...”

(เจ้าชายน้อย, บทที่ ๔)

นี่เป็นเพียงตอนเดียวในหนังสือ เจ้าชายน้อย ที่ผู้เขียนระบุปีและสถานที่ไว้อย่างเฉพาะเจาะจง เมื่อพลิกดูประวัติศาสตร์ของตุรกีจะพบว่า ปี ๒๔๕๒ คือ ๑ ปีหลังการปฏิวัติโดยกลุ่มยังเติร์ก (Young Turk) ซึ่งมีผลให้ระบอบสุลต่านต้องล่มสลายลงในเวลาต่อมา ปี ๒๔๖๓ พรรคบอลเชวิกในรัสเซียได้รับชัยชนะในสงครามกลางเมือง ส่งผลต่อความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างรัสเซียและผู้นำทหารยุคใหม่ของตุรกี และอีก ๓ ปีต่อมา มุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์ก ผู้นำทหารชาตินิยมตุรกี สถาปนาสาธารณรัฐตุรกี เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๔๖๖ ถือเป็นการเปลี่ยนผ่านจากยุคอาณาจักร

จักรออตโตมันเดิมสู่ระบอบสาธารณรัฐ ผู้นำของรัฐมีเป้าหมายปลูกฝังความเป็นชาติเตอร์กิช-ตุรกีแทนการมีอัตลักษณ์อิสลาม ด้วยการบังคับให้เลิกใช้ตัวอักษรอาหรับ-เปอร์เซีย หันไปใช้ตัวเขียนโรมัน และให้ผู้ชายสวมหมวกแบบตะวันตก เลิกโพกศีรษะด้วยผ้าหรือสวมหมวกแขก (fez) ตามแบบประเพณี

เรื่องเล่าในเจ้าชายน้อย เกี่ยวกับสมาดาราศาสตร์ระหว่างชาติยอมรับการค้นพบดวงดาว ปี ๖๑๒ โดยนักดาราศาสตร์ตุรกีเพราะการแต่งกายของเขา แสดงให้เห็นถึงการเผชิญหน้าระหว่างตะวันออก-ตะวันตก ความสัมพันธ์ที่ไม่ลงรอยกันระหว่างเชื้อชาติ-วัฒนธรรม เจ้าอาณานิคมและชนพื้นเมือง ซึ่งปฏิสัมพันธ์ในลักษณะคู่ตรงข้ามเช่นนี้ยังปรากฏอยู่ใน เจ้าชายน้อย อีกมาก ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก-ผู้ใหญ่ ผู้หญิง-ผู้ชาย สิ่งที่มองเห็น-มองไม่เห็น การแสวงหา-การค้นพบ ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะหยั่งถึงได้อย่างกระจ่างชัด ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยสายตา

อนุสาวรีย์เจ้าชายน้อย
กับแซ็งแต็งซูว์เปรี
ที่จัตุรัสกลางเมืองลียง
บ้านเกิดของเขา

ธนบัตรฝรั่งเศส ๕๐ ฟรังก์
ผลิตโดยธนาคารแห่งชาติฝรั่งเศส
ใน ค.ศ. ๑๙๙๓ วาระครบ ๕๐ ปี
การจากไปของแซ็งแต็งซูว์เปรี

ผู้เขียนและเจ้าชายน้อยพบกันครั้งแรกที่ทะเลทรายสะฮารา ทวีปแอฟริกา เนื่องจากเครื่องบินเกิดขัดข้อง จึงต้องนำเครื่องลงจอดฉุกเฉินกลางทะเลทราย ขณะที่มิน้ำเหลือสำหรับดื่มเพียง ๔ วัน

“คืนแรกฉันนอนหลับบนพื้นทราย ห่างไกลจากผู้คน นับพันไมล์ ฉันอยู่โดดเดี่ยวยิ่งกว่าคนเรือแตกรอดอยู่บนแพคว้างคว้างกลางมหาสมุทร ดังนั้นคุณคงจะนึกออกว่าฉันตกใจเพียงใด ที่ในตอนรุ่งสางก็มีเสียงเล็ก ๆ ปลูกฉันขึ้น”

เช่นเดียวกับเจ้าชายน้อยที่เดินทางมายังโลกตามคำแนะนำของนักภูมิศาสตร์ของดวงดาวหมายเลข ๓๓๐ ที่บอกว่า “ไปยังโลกสิ มันมีชื่อเสียงมาก” ทะเลทรายสะฮาราคือสถานที่แรกบนโลกที่เจ้าชายน้อยเดินทางมาถึง และกล่าวประโยคแรกกับชายคนหนึ่ง ที่นอนหลับอยู่ว่า “กรุณาวาดแกะให้ฉันตัวหนึ่ง”

โลกคือดาวดวงที่ ๗ ที่เจ้าชายน้อยมาเยือน เป็นดาวดวงสุดท้ายของการเดินทาง ก่อนที่จะกลับไปยังดาวดวงเล็กของเขา พร้อมกับความลับที่สุนัขจิ้งจอกมอบให้

แม้โลกจะเป็นดาวธรรมดา ๆ ดวงหนึ่งที่มีพระราชารวมทั้งสิ้น ๑๑๑ องค์ (รวมถึงพระราชานิโกรด้วย) มีนักภูมิศาสตร์อยู่ ๗,๐๐๐ คน นักธุรกิจ ๙ แสนคน

คนขึ้นมา ๗.๕ ล้านคน คนหลงตน ๓๑๑ ล้านคน รวมความแล้วคือมีพวกผู้ใหญ่อยู่ด้วยกันประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านคน แท้จริงแล้วโลกคือที่รวมของประชากรในแบบต่าง ๆ ที่เจ้าชายน้อยได้พบมาในดาวอื่นก่อนหน้านี้บนโลกใบนี้เองที่เจ้าชายน้อยได้เรียนรู้เรื่องราวสำคัญเกี่ยวกับมิตรภาพ ความสุขที่เรียบง่าย ความต้องการอันแท้จริง การมองเห็นด้วยหัวใจ การค้นพบความงามที่ถูกซ่อนไว้ ความรับผิดชอบในสัมพันธ์ภาพ และการรักเพื่อนมนุษย์

สิ่งเหล่านี้ผู้อ่านได้เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เขียนและเจ้าชายน้อย

ทะเลทรายและทวีปแอฟริกา คือฉากสำคัญในชีวิตของ อ็องตวน เดอ แซ็งแต็งซูว์เปรี อุบัติเหตุทางเครื่องบินในเดือนธันวาคมของปี ๒๔๗๔ ระหว่างการบินแข่งขันเส้นทางปารีส-เซ็งอน ทำให้ต้องลงจอดฉุกเฉินกลางทะเลทรายอันเว้งว่างระหว่างรอยต่อของประเทศลิเบียและอียิปต์ เขาและผู้ร่วมทางต้องรอนแรมท่ามกลางความร้อนระอุนานหลายวันเพื่อแสวงหาน้ำประทังชีวิต และท้ายที่สุดก็ได้รับความช่วยเหลือจากชนพื้นเมืองชาวเบดูอินที่ปรากฏตัวขึ้น แบบเดียวกับการมาถึงของเจ้าชายน้อย

“ในที่นี้ เชื้อชาติ ภาษา และการแบ่งแยกไม่มีอยู่... มีแต่ชนเร่ร่อนในทะเลทรายที่ยากจนคนหนึ่งที่ได้วางมือแห่งทะเลลงบนไหล่ของเรา...เบดูอินแห่งลิเบีย เธอผู้ที่ได้ช่วยเราไว้...เธอคือ ‘มนุษย์’ ใบหน้าของเธอในความทรงจำของฉันคือใบหน้าของมนุษย์ทุกคน เธอไม่ได้มองหน้าเราเลย...ฉันก็เช่นเดียวกัน ฉันจะรู้จักเธอในมนุษย์ทุกคน ในมโนภาพของฉัน เธอคือผู้ที่ประเสริฐ มีเมตตาจิต คือผู้ยิ่งใหญ่ที่มีอำนาจที่จะให้น้ำดื่ม...เพื่อนของฉันและศัตรูของฉันทุกคนได้ก้าวเข้ามาแล้ว ฉันก็ไม่มีศัตรูเหลืออยู่เลยแม้แต่คนเดียวในโลกนี้

“น้ำเจ้าไม่มีรส ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น ไม่รู้ว่าจะให้คำจำกัดความได้อย่างไรดี เราดื่มและลืมรสโดยไม่รู้จักตัวเจ้า...เจ้าคือชีวิต เจ้าให้ความสุขซึ่งซึมซาบเข้ามาในร่างกายของเราอย่างทีประสาทสัมผัสไม่อาจอธิบายได้...เจ้าเป็นสมบัติที่มีค่าที่สุดในโลก แต่ก็บอบบางมากเช่นกัน...เจ้าเป็นเทพเจ้าที่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย...ความสุขที่เจ้าให้แก่เรานี้ ช่างดูง่ายและเป็นธรรมดาเหลือเกิน...”

(แผ่นดินของเรา)

“สิ่งที่ทำให้ทะเลทรายสวยงามนั้น อยู่ที่ว่ามันซ่อนบ่อน้ำไว้ที่ใดที่หนึ่ง

“ฉันยกถังน้ำขึ้นจดริมฝีปากเขา เขาดื่ม นัยน์ตาลับปริ้ม มันช่างหวานชื่นเหมือนงานฉลอง น้ำนี้ช่างแตกต่างจากอาหารชนิดอื่น มันเกิดขึ้นจากการเดินทางไปได้ดวงดาว จากเสียงเพลงของลูกรอก และจากกำลังแขนของฉัน มันนำมาซึ่งความชุ่มชื้นหัวใจเช่นเดียวกับของขวัญ...”

(เจ้าชายน้อย)

เรื่องเล่าที่แซ็งแต็กซูว์เปรีเลือกมานำเสนอผ่านหนังสือของเขา คือผลงานการผสมผสานระหว่างจินตนาการและประสบการณ์ชีวิตของผู้เขียน ดังที่มีผู้เปรียบเทียบว่า “เป็นเสมือนผ้าคลุมบาง ๆ ที่คลุมความทรงจำส่วนตัวของเขาไว้”

แฌร์แมน เบร และ มากาเร็ต ไกตัน นักวิจารณ์วรรณคดีฝรั่งเศส กล่าวถึงแซ็งแต็กซูว์เปรีไว้ว่า “เราจะ

เห็นว่าชีวิตของเขานั้นเต็มไปด้วยการแสวงหาตลอดเวลา หากแต่ว่าการแสวงหาของเขาจะต่างจากการผจญภัยธรรมดาๆ อยู่มาก เพราะเขามุ่งแสวงหาอะไรบางอย่างที่มีลักษณะอันรักษาไว้ได้ยาก และอธิบายให้เข้าใจยาก แต่เป็นที่ยอมรับกันว่ามีคุณค่าอันยิ่งใหญ่”

เจ้าชายน้อย, แซ็งแต็กซูว์เปรี, ซารา บาร์ตแมน และการสนทนาข้ามวัฒนธรรม

“ฉันแค่อยากรู้ว่า อังตวน แซ็งแต็กซูว์เปรี จะเคยได้ยินชื่อ ซารา บาร์ตแมน ไหมนะ

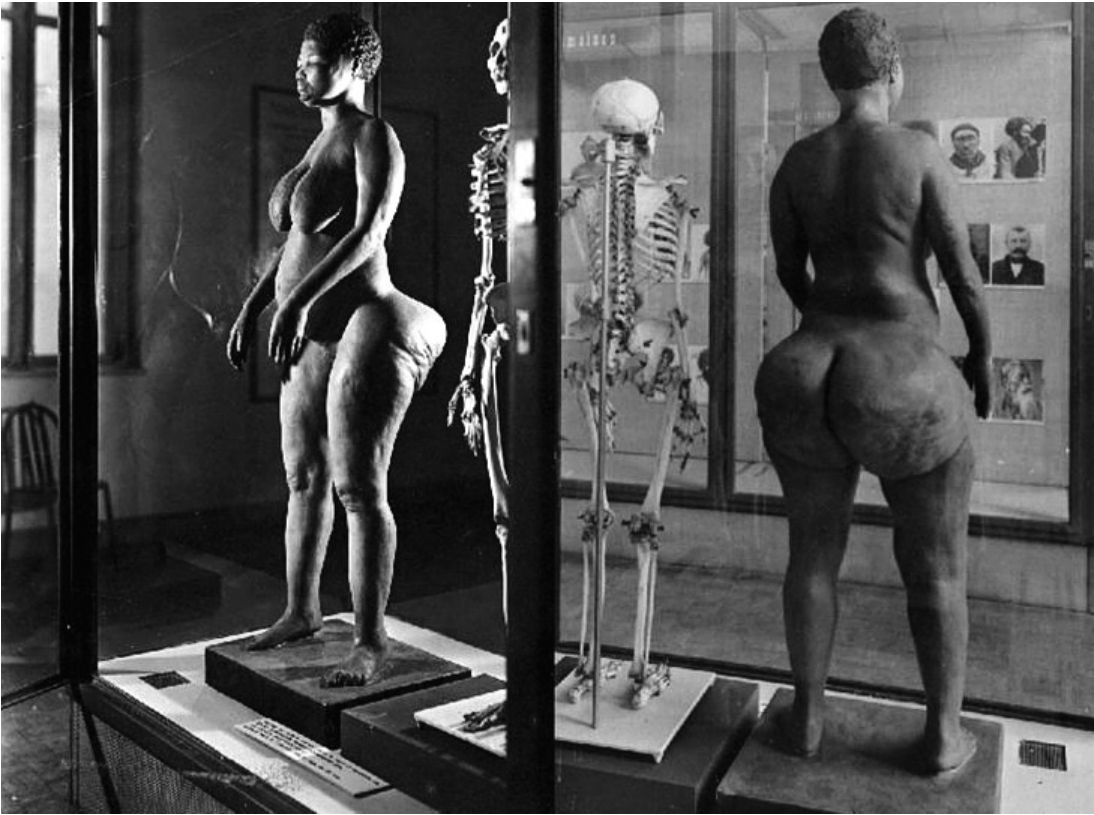
“ตอนเป็นเด็กเขาจะเคยเดินดูบางชิ้นส่วนของร่างกายเธอ (เช่นสมองกับจิม) ที่ถูกตัดและดองไว้ในโหลในพิพิธภัณฑ์ Musée de l'Homme สักครั้งหรือเปล่า

“เขาจะพูดว่ายังไง ถ้าเห็นเธอในชิ้นส่วนอย่างนั้น เขาจะช่างซักช่างถามผู้ใหญเหมือนอย่างที่เจ้าชายน้อยถามนักบินและคนที่พบเจอบนดวงดาวต่างๆ ไหม”

ผู้อ่านคนหนึ่งตั้งข้อสงสัย ภายหลังจากที่เคยขึ้นขอบหนังสือ *เจ้าชายน้อย* ในวัยเด็ก และอีกหลายสิบปีต่อมาเมื่อได้รับรู้เรื่องราวชีวิตของ ซารา บาร์ตแมน (Sara Baartman) หญิงสาวพื้นเมืองผู้หนึ่งจากทางตอนใต้ของทวีปแอฟริกา ซึ่งชาวยุโรปรู้จักเธอในนาม “วีนิัสแห่งฮอตเท็นทอต” (Hottentot Venus)

แท้จริงแล้วบุคคลทั้งสองคนนี้ย่อมไม่เคยพบกัน ขณะที่มีชีวิตอยู่ (ซารา บาร์ตแมน เสียชีวิตก่อนแซ็งแต็กซูว์เปรีเกิด ๘๕ ปี) แต่ทั้งสองต่างเคยใช้ชีวิตในแอฟริกาและฝรั่งเศสเหมือนกัน ทว่าในฐานะคนนอก

ซารา บาร์ตแมน ชนเผ่าคอยซาน (Khoisan/Khoi-khoi) เกิดในช่วงของการปฏิวัติฝรั่งเศส (คริสต์ทศวรรษ ๑๗๗๐) ที่แอฟริกาใต้ และเสียชีวิตที่กรุงปารีสในปี ๒๓๕๘ เนื่องจากเป็นเด็กกำพร้า เธอเคยเป็นทาสทำงานในฟาร์มที่คนดัตช์เป็นเจ้าของ ก่อนถูกนายแพทย์ชาวสกอตและเจ้าของคณะละครสัตว์พาขึ้นเรือเดินทาง

ไปยังสหราชอาณาจักร เมื่ออายุได้ประมาณ ๒๐ ปี เพื่อนำไปเปิดการแสดงเก็บเงินค่าเข้าชมตัวอย่างของคน สัตว์ และของแปลก ๆ จากแอฟริกา เนื่องจากเธอมีสะโพกขนาดใหญ่ตามลักษณะร่างกายตามแบบชนเผ่าของเธอ ในปี ๒๓๕๗ เธอ “ถูกขายต่อ” ให้เจ้าของคณะโชว์และคนฝึกสัตว์ชาวฝรั่งเศสที่มาเปิดแสดง ณ กรุงปารีส แต่ในช่วงขณะนั้นเป็นช่วงหลังสงคราม ไม่ค่อยมีใครสนใจมาดูมากนัก เธอเสียชีวิตจากความเจ็บป่วยในปีถัดมา ฌอร์ฌ กูว์วียี (Georges Cuvier) นักธรรมชาติวิทยาและนักสัตววิทยาค้นสำคัญของฝรั่งเศส สนใจร่างกายของเธอในฐานะ “วัตถุเพื่อการศึกษา” ว่าด้วยเรื่องวิวัฒนาการมนุษย์ หลังจากจำลองร่างกายของเธอไว้ นำร่างกายมาผ่าพิสูจน์ นำสมองและอวัยวะเพศดองใส่โหล ต้มเนื้อส่วนที่เหลือเพื่อเอาะกระดูกเก็บไว้ กูว์วียีแสดงผลการศึกษาวิจัย “ทางวิทยาศาสตร์” ต่อสถาบันทางวิชาการอันทรงเกียรติของกรุงปารีสและพิมพ์เผยแพร่ผลงานศึกษาในปี ๒๓๖๐ เรื่อง “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับร่างของสตรีผู้มีชื่อเสียงในปารีสและลอนดอนท่านหนึ่งที่รู้จักกันในนาม ‘วีนิัสแห่งฮอตเท็นทอต’ (Extrait d'observations

faites sur le cadavre d'une femme connue à Paris et à Londres sous le nom de Vénus Hottentotte)

ข้อสรุปบางประการจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเธอมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับลิงใหญ่ (apes) มากกว่ามนุษย์

โครงกระดูก สมอง อวัยวะเพศ รวมถึงร่างกายเปลือยที่จำลองขึ้นใหม่ของเธोजัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์แห่งมนุษยชาติ (Musée de l'Homme) กรุงปารีส นับตั้งแต่ปี ๒๓๗๐ จนกระทั่งปี ๒๕๑๗ จึงย้ายสมองและอวัยวะเพศที่ดองในโหลออกจากห้องจัดแสดง แต่ยังคงจัดแสดงรูปจำลอง อีกหลายปีต่อมามีความพยายามเรียกร้องจากประเทศบ้านเกิดของเธอในแอฟริกาได้ให้นำ “ซากที่เหลืออยู่” กลับไปฝังที่บ้านเกิด หลังจากต่อรองกับทางการฝรั่งเศสอยู่นานหลายปี ในที่สุด ซารา บาร์ตแมน จึงได้กลับสู่ถิ่นกำเนิดอีกครั้งในปี ๒๕๔๕ หลังจากต้องเดินทางรอนแรมออกจากถิ่นกำเนิดนานเกือบ ๒๐๐ ปี

แซ็งแต็กซูว์เปรีเข้าเรียนศิลปะที่ปารีสเมื่ออายุได้ ๑๙ ปี (ปี ๒๔๖๒) และใช้ชีวิตอยู่ปารีสอีกพักใหญ่เพื่อทำงานหลายอาชีพ ในเวลานั้นรูปจำลองร่างกายและสิ่งอื่นๆ ของ “วีนิัสแห่งฮอตเท็นทอต” ยังคงจัดแสดงที่

พิพิธภัณฑ์ในเซตทรอกาเดโร แช็งแต็กซูว์เปรีจะได้เข้าชมหรือได้ยินเรื่องเล่าขานเกี่ยวกับ ซารา บาร์ตแมน บ้างหรือไม่ ? แต่อย่างทีนักอ่านคนหนึ่งตั้งข้อสังเกตไว้ ถ้าเขาได้เห็น เขาจะคิดกับเรื่องนี้อย่างไรบ้าง ?

หรือหนังสือ *เจ้าชายน้อย* พยายามจะบอกอะไรบางอย่างเกี่ยวกับเรื่องนี้ ?

เรื่องราวและชีวิตของ ซารา บาร์ตแมน, แช็งแต็กซูว์เปรี และเจ้าชายน้อยเหลื่อมซ้อนกัน การเดินทางไกล การแสวงหาคำถามและคำตอบเกี่ยวกับชีวิต ประสบการณ์ข้ามวัฒนธรรม ซากชีวิตและความตาย เรื่องราวของเธอ (และเธอ) ทั้งสาม นำไปสู่การทำควาเข้าใจมนุษย์ และนำไปสู่การสนทนาข้ามวัฒนธรรม

ภายหลังจากการตีพิมพ์ครั้งแรก หนังสือ *เจ้าชายน้อย* ได้รับการแปลเป็นภาษาโปลิช (Polish) เป็นภาษาแรกในปี ๒๔๙๐ แล้วขยายเป็นภาษาอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกและยุโรปเหนือ จากนั้นจึงเริ่มแปลกันในกลุ่มประเทศแอฟริกา เอเชีย และประเทศแถบยุโรปตะวันออก

การแปล *เจ้าชายน้อย* เป็นไปอย่างแพร่หลาย (ทั้งการลักลอบแปลและขออนุญาตโดยถูกต้อง) เหตุผลส่วนหนึ่งมาจากเสน่ห์อันลึกลับของภาพและเนื้อหา และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลจากความภาคภูมิใจในภาษาและประเทศชาติที่ตนสังกัด ซึ่งอาจจะอาศัยคำอธิบายตามอย่าง เบน แอนเดอร์สัน ผู้เขียนหนังสือ *ชุมชนจินตกรรม บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม (Imagined Communities)* ซึ่งพยายามอธิบายเกี่ยวกับหนังสือของเขาได้เช่นกันว่า การแพร่หลายของฉบับแปล *เจ้าชายน้อย* นั้นก็เป็นผลมาจาก “ทุนนิยมการพิมพ์ (print-capitalism) การลักลอบผลิต (piracy) ในนัยที่เป็นอุปมาเชิงบวก การเปลี่ยนให้เป็นภาษาถิ่น และการจับคู่วิวาท์ที่ไม่มีวันหย่าขาดจากกันของชาตินิยมกับสากลนิยม”

นอกจากจะมี *เจ้าชายน้อย* ฉบับภาษาจีนของสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนแผ่นดินใหญ่) แล้ว ยังมีฉบับภาษาจีนของทั้งไต้หวันและฮ่องกง ในภาษาอารบิก

มีทั้งฉบับของเลบานอน ปาเลสไตน์ และตูนิเซีย ส่วนในภาษาฝรั่งเศสก็มีฉบับภาษาท้องถิ่นของเมืองพรอวองซ์ ฉบับภาษาโปรตุเกสมีทั้งฉบับภาษาโปรตุเกสในโปรตุเกส และภาษาโปรตุเกสที่ใช้ในประเทศบราซิล ส่วนในประเทศสเปน นอกจากฉบับภาษาสเปนแล้วยังมีฉบับของแคว้นอันดาลูเซียรวมถึงภาษาบาสก์และภาษาคาตาลันที่พยายามจะแยกเป็นรัฐอิสระจากสเปนด้วย

รวมทั้งมีการแปลเป็นภาษาเคิร์ด ทิเบต ภาษาของ รัฐต่าง ๆ ในอินเดีย ภาษาซงคาของภูฏาน ภาษาอัมฮาริก ซึ่งเป็นภาษาประจำชาติของเอธิโอเปีย ภาษาฮัสซาเนียที่ใช้พูดกันในเขตตอนใต้ของประเทศโมร็อกโก และเป็นภาษาถิ่นที่ใช้กันบริเวณแหลมจูบี สถานที่ที่แช็งแต็กซูว์เปรีเคยไปประจำการเป็นนักบินขนส่งไปรษณีย์ทางอากาศอยู่นานหลายเดือน และยังมีแปลเป็นภาษาตุอาเร็กของกลุ่มชนที่เดินทางร่อนเร่ในพื้นที่แถบทะเลทรายสะฮารา

การแปลหนังสือ *เจ้าชายน้อย* แม้จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับมิตรภาพ ความรักความผูกพันที่เป็นเนื้อหาสากลของมนุษยชาติ แต่ขณะเดียวกันผู้ถ่ายทอดเนื้อหาเป็นภาษาถิ่นก็ต้องเผชิญกับข้อขัดข้องในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่ยากจะข้ามพ้นไป เช่น ในการแปลเป็นภาษาโทบาซึ่งใช้พูดกันทางตอนเหนือของอาร์เจนตินา ในการแปลบทสนทนาของเจ้าชายน้อยกับงูและสุนัข จิ้งจอกนั้น เป็นไปได้โดยราบรื่น เพราะสอดคล้องกับความคิดของชาวโทบา แต่ปัญหาสำคัญก็คือชื่อเรื่อง เพราะในภาษาโทบาไม่มีความคิด (concept) ว่าด้วย “เจ้าชาย” หรือในภาษาอามาสิกห์แถบโมร็อกโก ผู้แปลก็เผชิญความยุ่งยากที่จะหาคำให้ตรงกับควาหมายว่า “เสียงสะท้อน” “ความน่าเบื่อหน่าย” และ “ความไร้สาระ” ซึ่งไม่ได้มีใช้กัน หรือในกรณีของตัวละครเอก ผู้มอบความลับสำคัญให้แก่เจ้าชายน้อย ในต้นฉบับฝรั่งเศสใช้ renard ภาษาอังกฤษใช้ fox ฉบับภาษาไทยใช้สุนัขจิ้งจอก แต่ในภาษาลาวใช้คำว่าเห้งนหรืออีเห็น ซึ่งเป็นสัตว์ที่โปรดปรานไก่

ปกหนังสือ*เจ้าชายน้อย* ฉบับแปลเป็นภาษาบัมบาราซึ่งใช้ในประเทศมาลี เป็นรูปเจ้าชายน้อยผิวสีซึ่งแตกต่างไปจากปกอื่น ๆ ต่อมารูปจากปกนี้ได้นำไปใช้เป็นโปสเตอร์รณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิเด็ก นอกจากนั้นยังมีผู้นำชื่อ Petit Prince ไปใช้เพื่อดำเนินงานช่วยเหลือเด็กที่เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายให้สามารถบรรลุความฝันตามที่ตั้งใจไว้ เช่น การพบดารารหรือนักกีฬาคนโปรด หรือการออกไปว่ายน้ำกับโลมา

เช่นเดียวกันเรื่องราวของ ซารา บาร์ตแมน กลายเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อผู้หญิงและเด็กในประเทศแอฟริกาใต้ (The Saartjie Baartman Centre for Woman and Children)

แฌร์แมน เบร และ มากาเร็ต ไกตัน นักวิจารณ์วรรณคดีฝรั่งเศส กล่าวไว้ว่า

“เราสามารถกล่าวได้เต็มปากว่า ในบรรดานักเขียนทั้งหมดที่อยู่ในยุคเดียวกัน แช็งแต็กซูว์เปรีเป็นนักเขียนที่เข้าถึงและศรัทธาในเรื่องการดำรงอยู่ของมนุษย์ในโลกนี้มากที่สุด” ๓

ภาพวาดของฌ็อง-เลอฌ็อง-เฟรเดอริก ช็องแต็กซูว์เปรี (Jean-Léon Frédéric Bazille) ที่เขียนขึ้นเมื่อปี ๑๘๖๕ แสดงเจ้าชายน้อยและซารา บาร์ตแมน

ขอขอบคุณ :

คงชัลช เคว็ออยู่, เคียง ชำนิ, ชาว สุภาจินดานนท์, ณัฐธรวณิชชากร, นิรมล มุนจินดา, น.สพ. ดร. บริพัตร ศิริอรุณรัตน์, ดร. ปรีตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, ประภาศรี คำสอาด, ปิยะลักษณ์ นาคะโยธิน, พันชนะ วัฒนเสถียร, ภารุจිරิ บุญชุ่ม, วัชรະ สงวนสมบัติ, ศรุต บวรธีรภัค, อนุรักษ-เฉลิมเกียรติ บุญคง, อริยา ไพฑูรย์, อนุรักษ์ธรรมเกษร, อาทิตย์ วงษ์สง่า, Lattanaxay Vannasy, Benjamin Ivry และพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

อ้างอิง

จุฑารัตน์ เบญจฤทธิ์. “เจ้าชายน้อย (Le Petit Prince) : ภาพสะท้อนของผู้ประพันธ์ อ็องตวน เดอ แซ็งแต็กซูเปรี”. *วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร* ๓๑, ฉ. ๑ (๒๕๕๒) : ๑๑๕-๑๓๕.

แฌร์แมน เบร และ มากาเร็ต ไกตัน. “อ็องตวน เดอ แซงเตกซูเปรี.” ใน *๑๐๐ ปี แซงเตก-ซูเปรี*, บรรณาธิการรวบรวมโดย เรื่องกิตติ์ รักกาญจน์นัท. แปลโดย สดชื่น ชัยประสาธน์. จัดทำโดย กลุ่มใบไม้ป่า ร่วมกับภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

นอร์แมน สโตน. *ประวัติศาสตร์ตุรกี*. แปลจาก *Turkey A Short History* โดย ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล. กรุงเทพฯ : ยิปซี กรุป, ๒๕๖๒.

เบน แอนเดอร์สัน. “กิจการเดินสาร-ข้ามผ่านภาษา : ว่าด้วยภูมิ-ชีวประวัติของ ‘ชุมชนจินตกรรม’”. ใน *ชุมชนจินตกรรม บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม*, บรรณาธิการแปลโดย ชาอูวิทย์ เกษตรศิริ. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย, ๒๕๕๒.

วัลยา วิวัฒน์ศร. “จากแผ่นดินของเรา สูเจ้าชายน้อย” ในนิตยสาร *ไรเตอร์* ๒, ฉ. ๒๐ (มกราคม ๒๕๓๗).

สายคำ ผกาย, ผู้แปล. “วิญญาณที่หยุดบิน แซงเต็กซูเปรีในนิวยอร์ก”. แปลและเรียบเรียงจาก “A Grounded Soul : Saint-Exupéry in New York.” โดย Stacy Schiff ใน The New York Time Book Review. May 30, 1993. ในนิตยสาร*ไรเตอร์* ๗, ฉ. ๑ (มกราคม ๒๕๔๑) : ๕๖.

อำพรธน โอตะระกุล. *เจ้าชายน้อย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓. Antoine de Saint-Exupéry. *The Little Prince*. Translated by Ros and Chloe Schwartz. London : Macmillan Collector's Library, 2016.

———. *Le Petit Prince*. Paris : Gallimard, 1994.

Christophe Quillien. *The Little Prince-A Visual Dictionary*. Cernunnos, 2016.

David Bindman. “Sara Baartman.” in *Between worlds Voyagers to Britain 1700-1850*, 89-95. London : National Portrait Gallery, 2007.

Georges Cuvier. “Extrait d'observations faite sur le cadavre d'une femme connue à Paris et à Londres sous le nom de Vénus Hottentotte”, 1817.

สื่อออนไลน์

“อ็องตวน แซงแตกซูเปรี / ซารา บาร์ตแมน : การเดินทางสวนทิศของคนผิวขาวกับผิวดำ” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕. https://snailspace.wordpress.com/2012/11/11/อ็องตวน-แซงแตกซูเปรี-ซาร/ (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓).

Firth, Susan. “Searching for Sara Baartman” *Johns Hopkins Magazine* 61, no 1 (June 2009). https://pages.jh.edu/~jhumag/0609web/sara.html (accessed February 24, 2020).

Pearce, Justin. “Hope of Saartjie’s return won’t die.” In Mail and Guardian, (December 1995). https://mg.co.za/article/1995-12-15-hope-of-saartjies-return-wont-die/ (accessed February 24, 2020).